

Slovaška dober nauk Hrvatom in Ukrajincem

RUSINSKE STRANKE NA POLJSKEM SE
IZJAVILE ZA PODPiranje VLADE V
SPORU Z NEMCIJO. — SLOVAŠKI NAROD
ZAIGRAN PO ZASLUGI KLERIKALIZMA

Slovaški klerikalni vodja dr. Tiso bo v zgodovini svojega naroda zabeležen za izdajalca najumazačnejše vrste. Do leta 1918 je bil madžarom. V ljudskem štetju se je do omenjenega leta izdajal za Madžara, čeprav je bil Slovakin po rodu. V boju z vladu Čehoslovaške republike pa je nastopal kot borcev za osvoboditev slovaškega naroda izpod "tiranke vlade v Pragi."

Posledice izdajstva

Poročevalci newyorškega dnevnika Times v Bratislavi pravijo v depeši z dne 18. maja, da je Slovaška zdaj prav na robu propada gospodarsko in politično. "Premier" dr. Tiso je po tajnih navodilih nemške vlade, ki "protektira" Slovaško, poslal vse resnične slovaške patriote, ki jih je imel na vodilnih mestih, v inozemstvo. Glavni med njimi je Karol Sidor, ki je bil v Tisovem kabinetu notranji minister. Dr. Tiso se ga je začel bati vsed njegove nagloma rastec popularnosti med ljudstvom. Tako se je večkrat razširila govorica, da je Sidor aretiran. Tako so se zbrale poslovnice Slovakin v Bratislavi množice Slovakov in vzklikale, "Hočemo videti Sidora!" Dr. Tiso si ga ni upal vreči v zapor in iz zadrege mu je pomagal Hitlerjev svetovalec, češ, imenuj ga za poslanika v velenju. Tako je moral Sidor tja, kjer nima kaj početi, Slovaki pa so ob svojega voditelja, kateremu so zaupali.

Bankrot Slovaške

Slovaška deželica samostojno ne more živeti. Skupno s Češko je imela blagostanje. Zdaj je bankrotirana. Hitler je vedel, da pride do tega. Dr. Tiso je bil njegov agent in ob enem Judež slovaškega naroda in Čehoslovaške. Zdaj Slovaki vidijo, kako zelo sta jih zavedla njihova duhovna oceta Hlinko in Tiso. A je prepozno.

(Nadaljevanje na 5. strani.)

BORBA PROTI PRISELJEVANJU BEGUNCEV IZ NEMČIJE

Organizacije v New Yorku, ki so bile ustanovljene v pomoč beguncem iz tretjega rajha, so izdale v odgovor na kampanjo proti dopuščanju žrtev nacizma v Zed. države statistično poročilo, v katerem ugotavljajo, da je prišlo v to deželo v času od kar je Hitler na krmilu 65,404 ljudi iz Nemčije in Avstrije. V isti dobi (od leta 1932 do konca leta 1938) se je vrnilo v Nemčijo 22,362 ljudi.

Med priseljeni niso samo židje iz Nemčije, nego tudi katalani, protestanti, socialisti in drugi radikali ter liberalci, ki so utekli preganjanju.

Propaganda proti dopuščanju beguncem iz Nemčije v Zed. države pa dela včas, kot da je ameriška naseljeniška oblast odprla vrata beguncem na steži. V sušljanju pravi, da prihaja sem dan za dnem trume Zidov, ki bodo izpodrivali Američane iz dela in iz trgovine.

Ker je postala ta propaganda nevarna zaradi ščuvanja na plemenske strasti, so se odbori pomožnih akcij za begunce spoznameli odgovoriti hujskanjem z resničnimi podatki.

Zelo razširjena je tudi govorica, posebno v New Yorku, da se v Zed. države utihotaplja tisoče Zidov. Da jih je prišlo več ali manj sem nepostavno, je resnica, ne pa toliko, kot trdijo agenti nacističkega bunda.

(Nadaljevanje na 5. strani.)

NOVO ZASUŽNJENJE LJUDSTVA V ŠPANIJI

v pomoč.

Dan pred tem slavljem je bilo v Madridu ustreljenih osem voditeljev socialistične mladine (Juventud Socialista Unificada). Obtoženi so bili, da so pobiali pristaže generala Franco. Franco v času, ko je bil Madrid pod republikansko vlado.

To niso edini, ki so morali pred puško. Francovo vojno so diše kar slije obsođe. Ljudje, v strahu za svoje življenje, denuncirajo druga drugega Francovim rabljem, kar polozaj vsem poslabšuje.

Kmetom odvzemla vlada zemljo, ki so jo dobili pod republiko, in jo vrača cerkvam. Za de-

lavce je ustanovila sindikalno zvezo po vzoru fašistične v Italiji. Delavci, ki hočejo biti "upoštevani", oziroma delati morajo biti njeni člani in plačevati asesment, hočeš hočeš. Unijo vodi vlada. Stavke so strogo narepovedane, kakor v Italiji in Nemčiji. Delavci vsake industrije imajo svoj sindikat. To je "industrialna unija" v pravem pomenu besede, le da je brez pravic.

Francova vlada trdi, da je njegova nova sindikalna zveza popolnejša kot katerakoli na svetu, vključivši Nemčijo in Italijo. Pravi, da je čisto originalna, ne pa kak posnetek. Vlada

bo s pomočjo nje regulirala delavce in industrijo — v prvi vrsti kajpada delavce in industrijo v toliko, da bo lastnikom v korist, ne pa proletariatu. Tega seveda ne prizna, kajti delavcem veliko obljublja, dasi jim je odvzela vse pravice in naložila same dolžnosti. V tovarnah so nabiti letaki, ki delavcem začiščajo, da morajo naznaniti predstojniku svoje unije vsakega, ki se je nezadovoljn. Španija pod generalom Francom je postala ječa za kmete in delavce ter raj za duhovščino, posvetno gosposko, oficirje in za premožne sloje.

ZA STAVKARJE PLIN, JEČE IN GLOBE

POSEDUJOČI SLOJ DOBRO SKRBI, DA JE POLITIČNA MOČ V NJEGOVI SLUŽBI

TEMELJNI ZAKONI V KORIST BOGATAŠEV, NEOZIRAJE SE NA SPLOSNE INTERESE. — DELAVSTVO BREZ ORGANIZIRANE ZASLOMBE IN ZASTOPSTVA V ZAKONODAJAH

Stavke delavcem najbolj očitno kažejo, kako važno je, kdo posebuje politično moč. Ako bi imela država Kentucky delavskoga governerja namesto hlapčona kapitalističnih interesov, bi bila unija premogarjev priznana tudi v Harlanu. Tako pa so kompanije v boju proti delavcem doble na stroške države oboroženo pomoč. Ko jim je governer postal milice, ji je naročil, da je njena dolžnost sestiti delavcem pravico delati.

To ji je bil ob enem ukaz, da tak potrebovno v ta namen strelijeti v stavkarje, naj se to izvrši.

Na vagone solzavac

Industrija, ki se peča z izdejanjem raznih plinskih bomb proti delavcem, sijajno uspeva. Kador jih oborožena oblast kam luča, jih nikoli ne nameri skrbeti, nego vselej med tistim množico, ki se bori za svoje pravice in za izboljšanje življenskega standarda. Nešteto političkih količkov je že udralo po glavah poštenih delavcev in delavk in bodo udrihali, dokler bodo na političnih mestih služabniki privatnih interesov.

Razredi in justica

Kako mogočno zaščito si je zgradil ameriški kapitalizem v politiki, so zgovoren dokaz tudi sestavljen. Njena temeljna dolžnost je služiti privatnim interesom. Zato je običaj, da oblast protektira skebe in "privatno svojino", pobija in pretepa na delavce, čim se organizirajo in s pomočjo stavke zahtevajo izboljšanje življenskih razmer. Zakon v tej deželi je tak, da mora tudi taka oblast, ki bi rada služila ljudstvu, varovati "privatno svojino". Leta 1914 so se v rušnem mestu Butte v Montani dogodili izgredi, v katerih je bilo storjeno držbam in trgovinam v mestu nekaj škode. Delavci, ki so bili z obstoječim vodstvom unije nezadovoljni, so se poslužili dinamita. Razrušili so unijski urad, o katerem so trdili, da ga kontrolira kompanija, oziroma bakreni trust, in vsled eksplozij so popokale šipe na bližnjih trgovskih in bančnih poslopjih. Župan mesta je bil socialist. Veden je, da ako hoče razdiravljati množico rudarjev ukrotiti, bi moral poslati nanjo milico s strojnicami. Tega ni hotel. Na sodni obravnavi je bil odstavljen, ker mu je bila dokazana nezmožnost "protektirati privatno lastnino pred drhaljem".

Konvencija klobučarjev

V New Yorku se je prošlo

soboto pričela konvencija unije klobučarskih delavcev (United Hatters, Cap and Millinery Workers International Union).

Konvencijo je otvoril predsednik Max Zaritzky. V imenu AFL je pozdravil W. Green, ki je govoril nad eno uro in valjalo unije CIO na povrnitev v AFL. V uniji klobučarjev je tu-

di mnogo Slovencev, večinoma

v New Yorku in Chicagu. Med delegati, ki zastopajo okrog 40,000 članov in članic, sta tudi dve Slovenki, namreč Minka Aleš in Angela Zaitz. Danbury klobučarji so prišli na konvencijo s svojo godbo.

Vojaki niso premogarji

Ko je governer države Kentucky poslal v boj proti UMW v premogarske kempe milice, so John L. Lewis vprašali, kaj on misli o tem. Odgovor je, da vojaki ne bodo obravnavati premogovnikov. Lahko jih stražijo, toda premoga s tem ne bo na površje.

Brezposeln denar

Ker že toliko preiskujemo,

svetuje Roosevelt, da bi kon-

gres tudi dognal, čemu leži mi-

ljone dolarjev brezposelnih v

bankah.

Razredni privilegij

Vladajoči razred si je pre-

skrbel privilegij, in poleg njih

postave, ki določajo, da jih mora oblast protektirati. Tudi to je posebno očitno v stavkah. Puške, ki jim zapoveduje oblast, niso nikoli naperjene proti krivicam in nikoli proti skebom, ki jih kapitalizem naziva za "lojalne delavce". Vedno so

premoči dopušči manjšini, ta-

korekoč peščici multimilijonarjev vso politično moč. Vzrok je politično neznanje mase. Kapitalizem troši milijone dolarjev na leto, da jo obdrži v ignoranci. Izplača se mu. Kajti brez pomoči te mase ne bi mogel vladati. Politično izobraženo ljudstvo bi vladalo sebi v korist, namesto pomagalo izkorisťevalem sebi v škodu.

Ali ni to čudno?

Cimbolj je kak list kapitalističen, več ima naročnikov med delavci.

Cimbolj specializira s poročili o umorih, o spolnih in sličnih škandalih, bolj z slastjo ga citajo svetohlinci.

Cimbolj napada unijsko gibanje in podpira fašistična dejanja, kakršna vrši zdaj governer države Kentucky, lani in predlanskem župan mestu Jersey City in drugi hitlerški, bolj ga kupujejo unijski delavci in pripovedujejo drug drugemu kaj so brali v njem.

Cimbolj je kak list delavščko načelen in izhaja edino v korist delavcev, manj je priljubljen med njimi.

Listi pa, ki obračajo plač po vetrui, imajo med delavci več zaslonbe kakov njihova glasila.

Tako je nam gornje v drugačni obliki napisal dopisnik, ki pravi, da se je čudil, ker ni Proletarec bolj razširjen, da pa se nič več ne čudi od tistega časa, ko se je poglibil v gornje resnice. Čudi se samo še zato, ker delavstvo ne more pa ne more spoznati, da si je svojega mizerneg stanja samo krivo.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, III.
GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE
NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75,
za četrt leta \$1.00.
Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor Frank Zaitz.
Business Manager Charles Pogorelec.
Asst. Editor and Asst. Business Manager Joseph Drasler

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864.

Socialisti v Evropi in vprašanje vojne

Angleška delavska stranka je proti prisilni vojaški službi. Torijska vlada jo je sprejela včas siloviti delavski opoziciji. Prot nji je demonstrirala tudi vsa mladina. To je prvi v mirnem času, da je Anglija sprejela tak zakon. Še celo v času zadnje svetovne vojne je vlada dolgo poskušala vzdrževati svojo armoado s prostovoljci. Ker jih ni bilo dovolj, je bil sprejet zakon za prisilno službovanje v armadi, ki je bil veljavem samo dokler je trajala vojna. Vzrok sprejemu sedanjega zakona je Nemčija. Anglija se bojni njene naglo rastocene moći, kakor se je bala kajzerjeva Nemčija. Ako postane Hitlerjev tretji rajh dovolj mogočen, stori lahko konec angleškemu imperiju. Za zdaj osvaja le male dežele, ekonomsko pa prodira kamor more po svetu.

Anglija hoče zaježiti večanje Nemčije in obljublja skupno s Francijo ščitenje raznim deželam.

"Ce se vojna dogodi, je naša armada proti nemški in italijanski prešibki," so rekli v Parizu Angležem in jih urigrali ojačati njihovo moč tudi na suhem. Enako so žeeli v Varsavi in Bukaresti. Torijska vlada je torej moralna nekaj storiti, ako je hotela Francijo in druge svoje zaveznice uveriti, da ne pričakuje v slučaju vojne samo pomoči od njih, nego se bo zanje tudi ona borila. Ta dokaz jim naj bo uvedba prisilne vojaške službe v Angliji.

Delavska stranka je v opoziciji proti nji predlagala v prid obrambnih akcij pripravljati brezobrestno zaposlitev kapitala. Kajti će naj dajo delavski in kmečki sinovi na razpolago svoja življenja, naj dajo kapitalisti tudi svoj kapital brezobrestno, če so tako patrioci kakor se delajo. Ti predlogi delavske stranke so bili odklonjeni.

Ko je bila kampanja delavske stranke proti prisilni vojaški službi na višku, je prišel v Anglijo francoski socialistični vodja Leon Blum, da svoje angleške sodruge pridobi za spremenitev stališča v tem vprašanju. Kajti čemu naj bi se v slučaju vojne z Nemčijo borili? Korist Francije in ANGLJE zgorj francoski delaveci in kmetje! Mar ni enaka dolžnost tudi Angležev, da prispevajo svoj del ne samo v funtih šterlingih, nego tudi v krv v borbi proti skupnemu sovražniku?

Mussolinijev tisk se je one dni iz delavske stranke zelo noreval, če, da so delaveci v Angliji za poraz fašizma, za stromglavljeno Mussolinija in Hitlerja, in da so bili za obavarjanje španske republike, a branijo se dati svoje člane in pristaže v armado. Mar mislijo, da bodo fašizem v Italiji, Nemčiji in Španiji pomedli z vetrom?

Blum smatra, da će se Anglija oborožiti tudi na suhem vsaj polovico toliko kot je pripravljena Francija, Poljska in Rusija, in če te države sklenejo zvezo, ne bo vojne v Evropi, kajti v tem slučaju bi Hitler in Mussolini dobro vedela, da je njuna zmaga proti tolkišni premoči nemogača.

Manjšina v francoski socialistični stranki, ki jo vodi njen glavni tajnik Paul Faure, Blumovemu stališču in njegovi večini nasprotuje. Njeno mnenje je, da bi moralna socialistična stranka zastopati strogo pacificiščno stališče in storiti vse v svoji moći, da se Francija ne zaplete v vojno. Ta manjšina je baš s tega svojega stališča lani navdušeno pozdravila monakovski mir, s katerim je bila izdana Čehoslovaška. Izgleda, da je manjšina na nadaljevanje monakovskega miru, dočim Blum pravi, da je tak pacificiščno stališče, ker se mir kupuje na tuje stroške. Boj med tem strujama se je letos poostrelil toliko, da govore o možnostih razkola v socialistični stranki.

Blumova večinska skupina pravi, da je nesmiselno upati v trajnost miru, ako se ne ustvari dovolj jaka kombinacija, ki jo bosta Hitler in Mussolini respektirala, to je, da bi se jo bala, namesto da se zdaj vse dežele boje osi Rim-Berlin. In če se vojna vzliz vsemu dogodi, bo taka kombinacija vsaj v naprej prepričana, da je ji zmaga zagotovljena.

Vprašanje vojne za socialiste v Evropi torej ni enostavno. Ako so absolutno za mir pod vsakim pogojem in proti oboroževanju, bi s tem neposredno jačali moč fašistične Italije in Nemčije. Če pa so za odločen odpor in s tem za oboroževanje, so obenem za vojno, v kateri bi oni — namreč delaveci in kmetje — največ trpeli, ne da bi vedeli, ali jim bi zmaga ohranila demokracijo ali pa tudi njih vrgla v fašizem. Vzlic sedanjim teoretičnim razpravam o vprašanju vojne je v naprej jasno, da ako se vojna dogodi, bodo socialisti v vseh deželah v Evropi podprtih tisto skupino dežel, ki bi se borila proti Nemčiji in Italiji. Drugače med njimi tudi biti ne more vzlic nihovim sedanjim razlikam.

Preveč in premalo pomoci...

Mnogi radikalci in liberalci trdijo, da bi bila španska republika rešena, ako bi ji komunisti v Moskvi v začetku pojasnili, da ji z njihove pomočjo ne bo mogoče zmagati, kakor ni mogla nobena druga dežela, med njimi Bavarska in Madžarska. Kajti vlada v Madridu bi si svojo taktiko po mnemu teh kritikov nedvomno drugače uravnala, namesto da se je oslonila v preveliki meri na "komunizem".

Vojna je blaznost. Vojna je zločin nad človeštvo. Toda biti samo proti vojni ne zadostuje. Treba je delovati proti nji v takem gibanju, ki je za ODPRAVO vzrokov, radi katerih se vojne neizogibne.

Palača socialističnih unij izročena klerikalcem

"Delavska Politika" o svojem jubileju

"Delavska Politika", ki je glasilo slovenskega socialističnega delavstva v starem kraju, piše:

Ko je socialistično delavstvo letos praznovalo svoj delavski praznik 1. maj, je istočasno proslavilo tudi skromen jubilej — prvo občitno, odkar izhaja "Delavska Politika" trikrat na teden. Kakor je ta jubilej skromen, je vendarle pomemben, zlasti v današnjih, za delavski razred tako neprijaznih časih.

Pomemben je ta dogodek pa zlasti za vse poverjenike in storudnike našega lista, ki so nenumorno vsa zadnja leta delovali na tem, da si "Delavska Politika" utare pot v domove delavcev in nameščencev. Kakor težavno je bilo do delo, vedo le požrvovalni poverjeniki, ki so dan za dnem pobirali naročnine, zbirali vesti za dopise in pridobilovali novih naročnikov itd., ker so se zavedali, da si morajo delavski tisk ustvariti delaveci sami iz svoje lastne moči. Delavski razred ne razpolaga s tajnimi fondi. Naročnina, skromna zbirka tisk. sklada in nekaj plačilnih oglasov, to so sredstva, s katerimi se mora vdrževati "Delavska Politika".

Ko je bila lansko leto v pravomajski številki objavljena vest, da bo odsej naprej izhaja "Delavske Politike" trikrat tedensko, so vsi zavedni delavci iskreno pozdravili ta uspeh, zavedajoč se, da je to plod našega skupnega dela. Nešteito je bilo v to vrhu predavanj, kjer smo zbirali in pridobilivali nove naročnike "Delavski Politiki" od mož do moža. Mnogo je bilo med njimi, ki smo jih pri tem delu srečali, omahljivec. Zapustili so nas sredi pota. Precej je bilo takih

odpadnikov. Kljub temu pa je število naših naročnikov rastlo in le na ta način je bilo omogočeno pričeti izdajati "Delavske Politike" trikrat tedensko, ne da bi se zvila radi tega načina. Mnogo jih je dvomilo, če bomo vzdržali. Sedaj po nem letu je tudi tem jasno, da nazaj nočemo in ne smemo!

Niso se odstranjene vse težave! Neumorno bo treba nadaljevati, da bo "Delavska Politika" postal dnevnik.

Zavedamo se, da bo delo, ki nas čaka, zelo težavno. Toda tudi doseganji napredki "Delavske Politike" je bil dosezen v dobi, ki je bila delavstvu zelo nenaklonjena. Socialistična ideja se je širila najbolj takrat, ko je reakcija najhujša pritiskala. Tudi danes se na delu kapitalističnih hlapci, hoteč uničiti pravice delavstva, ki si jih je pridobil v dolgoletnih bojih.

"Marksizem smo zavrgli," "marksizem bomo ubili in pokopali", to so glesa majhnih diktatorjev pri nas, ki se iz zgodovine niso nicesar naučili, saj bi sicer morali vedeti, da so bili že desetletja pred njimi na delu slični grobarji, ki so pokopalivali socializem — brez uspeha.

Z lažjo in zavajanjem ljudskih množic se ne da ubiti marksističnega socializma, pa če ga ubijali in pokopavali poklicni grobarji. Nasprotno, ideja socializma bo rastla vse doble, dokler ne bo pokopan kapitalizem, ki živi in raste na račun bede in pomanjkanja proletaških množic.

Ker utečimo, da gremo tej dobi vkljuk v oviram z urnimi kranki naproti, bomo podvijali svoje delo, da bodo pogrebci marksizma čimprej izginili s površja v pozabljenju.

Socialisti na Danskem najjača stranka

Pri volitvah v danski parlament letosno pomlad so socialisti ostali najjača stranka v državi, niso pa dobili večine nad vsemi drugimi strankami. Počasni v nižji zbornici je sledil: socialisti, 64 poslanec (prej 68); radikalna stranka, 14; konservativna, 24; kmetiško-liberalna, 30; agrarna, 4; državna, 1; nemška, 1; komunistična 3, danska narodna socialistična, 3.

Tudi pri volitvah v vrhno zbornico je dobila socialistična stranka izmed vseh največ glasov, namreč 510,088. Druga najjača stranka je bila liberalna kmetska stranka, kateri je bilo oddanih 248,219 glasov. Konservativna na tretjem mestu jih je dobila 236,377, radikalna 124,720, ostalih sedem strank pa nobena preko 50,000 glasov. Komunisti so jih dobili v senat 21,551 glasov.

Social-demokratska stranka na Danskem je torej v ospredju v zavzetih vlastih pritiskom reakcije, ki deluje pod raznimi maskami, in klub pritisku nacijne Nemčije, ki zahteva privilegij odločati tudi kakšna naj bo notranja uredba v deželah, ki meje na Nemčijo, ali pa so blizu njene meje. Dansko delavstvo ne posluša zahteve reakcije ne Hitlerjevih ukazov, nego deluje po svojem prepričanju, kakor doslej.

ADF se potegnila za sekutirane Žide

William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je zadnje dni v imenu eksekutive in federacije protestiral proti odlokovi angleške vlade, s katerim je iz Balfourjeve deklaracije naredila krpo papirja.

S to deklaracijo je angleška vlada v zadnji svetovni vojni obljubila Židom "domovino" v Palestini, v zameno pa je židovski svet podpiral zaveznike proti Nemčiji in Avstriji. Bila je striktno kupcijska pogodba.

Po vojni so Židi v Palestini res ustanovili "svojo domovino" in se pričeli naseljevati v kraju svojih svetopisemskih pradedov. Z barbarsko persecucijo Židov po nacijah, katerim je pozneje sledil tudi Mussolini, kakor tudi druge fašistične državice v srednji Evropi, je Palestina zadobila nov pomen za preganjane Izraelite.

Zadnja leta pa so proti židovskemu naseljevanju v Palestino pričeli odprto rebelirati Arabci s posledico, da je preteklo že veliko krvi. In jo še več, ker so zdaj pričeli rebelirati pa Židi proti najnovejšemu načrtu Anglije, s katerim je raztrgala Balfourjevo deklaracijo in Arabcem zagotovila večino v Palestini.

Green v imenu ADF apelira na angleško vlado, da se drži Balfourjeve deklaracije, katero je svečano dalo Židom. Toda apel bo zmanj, ker interesi britskega imperializma zahtevajo, da se Anglia sporazume z Arabci.

Kadar srečate razumnega znanca, vprašajte ga, da se naj naroči na "Proletarca".

Tole mi ne gre v glavo...

PRED PETDESETIM LETI

Dne 14. julija 1889 je slavilo francosko meščanstvo stotletico francoske revolucije. Tega dne se so zbrali v Parizu delegati socialističnih delavskih organizacij iz Anglije, Francije, Nemčije, Avstrije, Italije, Rusije in Zedinjenih držav na kongres, ki je danes nekaj dobro leta na koncu življenja. Delavstvo je bilo v to vrhu predavanj, kjer smo zbirali in pridobilivali nove naročnike "Delavski Politiki" od mož do moža. Mnogo je bilo med njimi, ki smo jih pri tem delu srečali, omahljivec. Zapustili so nas sredi pota. Precej je bilo takih

ti znižavanju mezd in brezposelnosti ter za osemurnik. — Na kongresu sprejeta resolucija pomeni početek mednarodnega boja za delavsko zaščito, ki so ga vodile strokovne organizacije in politične stranke.

Besede, ki tvorijo uvod k sklepom, katere so dobitile takov velik interes, da so se desetletja sledili tudi Mussolini, kakor tudi druge fašistične državice v srednji Evropi, je Palestina zadobila nov pomen za preganjane Izraelite.

Zadnja leta pa so proti židovskemu naseljevanju v Palestino pričeli odprto rebelirati Arabci s posledico, da je preteklo že veliko krvi. In jo še več, ker so zdaj pričeli rebelirati pa Židi proti najnovejšemu načrtu Anglije, s katerim je raztrgala Balfourjevo deklaracijo in Arabcem zagotovila večino v Palestini.

Green v imenu ADF apelira na angleško vlado, da se drži Balfourjeve deklaracije, katero je svečano dalo Židom. Toda apel bo zmanj, ker interesi britskega imperializma zahtevajo, da se Anglia sporazume z Arabci.

Kadar srečate razumnega znanca, vprašajte ga, da se naj naroči na "Proletarca".

Prirrgavanje v Nemčiji v korist utrd

Propagandistični minister Goebbels je na shodu v Kolonu med drugim dejal: "V tem času rekonstrukcije smo izhajali brez svinjine, masla in drugih potrebščin, in s tem omogočili firerju zgraditi ob naši zapadni meji trdnjavski pas iz cementa in jekla."

(Ostali del tega članka v Del. Politiki je bil cenzuriran.)

Balincarji pozor!

Chicago, III. — V soboto, 27. maja bo seja in otvoritev balincarske tekme. Vabljeni ste vse, ki vas veseli balincanje, da se je udeležite.

Seja bo ob 2. popoldne v Slovenskem del. centru, 2301 So. Lawndale Ave in 23. cesta.

Naše balincarske prostore smo zelo izboljšali, instalirali smo razsvetljavo za večerne igre, tako da bo čimveč udobnosti za vse.

To vabilo je končno. Dopolnicne pomoči ne bomo poš

PREKO ATLANTIKA PO 31. LETIH

FRANK ZAITZ

XXXIV.

Budimpešta je oglašana za eno najlepših mest na svetu. Ni pretiravano. Veliko so morali gárat madžarski težaki in nemniki na veleposestnih magnatov, da so spravili skupaj ogromne vseote za moderniziranje in lišp mesta, ki je nekoč in potem pod Avstro-Ogrsko res veliko pomenilo. Po razpadu dualne monarhije pa so príli za to nekdaj cetočo prestolnico zelo slabí časi. Nekdaj zapovedujoča ogrska državna polovica je moralna od leta 1918 sama začeti sprejemati ukaze in se ravnavi po njih. Hrvatska in pristaniško mesto Reka ob Jadranu je padla izpod ogrske krone. Hrvatska je postal del Jugoslavije, Reko pa je Italija izmaznila obema. Slovaško so v Versaillesu pridelili novi češki republiki. Rumunija je vzevala Transilvanijo. Slovenci so dobili Prekmurje, Hrvati Medmure. Tudi nekaj drugih njenih obmejnih krajev so ji odščipnili.

Tako je prestolnica močne države bila ponizana v glavno mesto okrnjene dežele, kateri so ostale le še njene puste (ali preriejo po ameriško). Rodovitne so, a prejšnji dohodki niso. Nad Budimpešto je legla težka meglja.

Palače v nji vendar pričajo, da je bila Budimpešta več kakor je glavno mesto sedanja države. In Madžari, ki so fanični-nacionalisti — razen socialistov — še upajo, da se doba iz onih dni, ko so oni bili v velikem delu centralne in jugozahodne Evrope absolutni vladarji, zopet vrne. Regent ogrske monarhije Horthy je bil admiral in ga še zmerom nazivajo "admiral Horthy". Horthy je bil admiral pod Avstro-Ogrsko, ko je bil Jadran še njen. Zdaj ga ima Italija. Jugoslavija je le njen gost, kar se morja tice. Ogrska pa nima ob Jadranu niti enega kvadratnega palca obrežja več. To je udarec za ponosno aristokracijo, ki si še zmerom prizadeva živeti v starem sijaju in slavi.

V pol letu, v enem letu, celo v mesecu dni, se lahko dogode v Evropi velike spremembe. Če ne drugače, vsaj na zemljevidu. Madžari upajo, da bo čedjalje več takih sprememb tudi v pred njihove dežele. Nekaj jih je že bilo. Precejsen kos Slovaške so si dobili nazaj, karpatski Rusijo, ki je bila pod čehoslovaško, so si osvojili, in prepričani so, da bodo dobili nazaj tudi kraje, ki jim jih je vzela Rumunija. In radi — silno radi bi spet do Jadranu. Hrvati so bili do konca svetovne vojne pod vladavo v Budimpešti. Čemu ne bi spet prišli pod njeno okrilje? Vse se lahko zgodi. Saj Hrvati vendar trdijo, da so imeli več pravic in svobode pod Budimpešto, kakor pa pod Beogradom!

Povprečnemu Slovenscu na Kranjskem je Ogrska znana iz šolskih knjig o legendi o kralju Stefanu, ki ga je pozneje cerkev proglašila za svetnika, in znana jim je vsled povesti o

sta bila dva mlada Čeha — fant in dekle, nedvoma novo-poročena na uživanju medenih tednov. Ta palača je ena najlepših, kazi pa jo, da ni "original", nego posnetek palače angleškega parlamenta.

Tolmač nam je pokazal klopi, kjer so včas sedeli hrvatski poslanci in nam zatrjeval, da je Madžarska v parlamentarizmu pionirska država. Jako demokratična še zmerom vzlje stotrim oviram. Ko je videl, da ne verujemo kdovkaj v take legende, je priznal, posebno še ko ga je Zagor v to primoral, da je svoboda na Ogrskem tako okrnjena, ampak le vsled vzrokov drugje, ne na Madžarsku.

Zelen sovražno je govoril o komunistih. Ogrska je pod Bela Kunom preživelova novo tragedijo, je dejal. Zato je naravno, da zanje svoboda na Ogrskem ne more biti. Je ne zasužijo. S social-demokrati že še nekako gre, dasi so le malo boljši kot komunisti. Njim je še dovoljeno imeti nekaj poslanec. Njihov prostor je tamle, in je pokazal nekaj sedežev na levistrani.

To ogromno poslopje, z dvoranami za klube poslancev posameznih strank, z elegantimi sobami za odseke parlamenta, z restavracijami za postavodajce in drugi prostori je zdaj celo bolj v mrtvih kot pa so razmerni palače lige narodov v Genovi. Pokazal sem vodniku elegančno jedilnico in ga vprašal: "Ali tu še kaj servirajo?"

Pojasnil je, da od kar je Avstro-Ogrska razpadla, ne več. Sploh je ta palača danes za ogrski parlament kakor obleka človeku, katero je kupil, ko je vgal 250 funtov, pa nato shujal na 130 funtov. Vse je ohlapno.

"Tu, na tej sliki vidite, kako so glavarji Slovakov, zavojevani po madžarskih velikiških, prišli k njim in jim prinesli v skledah slovaško zemljo, v znak, da se podvržejo z vsem, kar imajo, njihovi vladni. To je praviljno, kaj je vredno pojasniti. Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kakor je danes in kakor je bila do razpada Habsburške države. Vodnik pa je svedčeno tolmačil: Tolikšna je naša država danes, tolikšna je bila leta 1918. Tolikšna je bila svoboda in za vso Ogrsko važnost po njemem potazu v svetovni vojni. Vsakemu turistu ga pokažejo. V sredi je madžarska zastava na poldoru. Cvetični vrt pa predstavlja zemljevid Madžarske kak

• KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE •

KOMENTARJI

New York. — Dne 17. maja sem poslušal radikalcev vseh vrst v tukajnjem Union Square. Po dva in dva, ali po širje, so debatirali in okrog njih gruče tesno stisnjene druga k drugi. Bil je opoldanski odmor. Komunisti, trockisti, socialisti, social demokrati, demokrati, tehnikarji — zares pisana množica. In kako so se zmerjali! Za in proti. Čudno, da ni nihče nikogar udaril!

Union Square je v lepem vremenu yes dan poln ljudi: Tu je zbirališče radikalcev, tu se pretresajo izmi, tu se je vršilo največ delavskih demonstracij.

Razdraženi polemičarji, ki sem jih poslušal, oziroma se prerival med poslušalci, da čujem nekaj pri vsaki skupini, so govorili v "akcentih" in nekateri tu rojeni pa zelo lepo angleščino z rafiniranim naglašanjem. Ko pa so se začeli obmetavati z "ignoramusi" in sličnimi titlami, je bil jezik vseh enak.

Tako je v tem delu Union Square vsak dan, ako ne dežuje. Le Geo. Washington, sedeč na konju v sredi teh prepričajočih se skupin, se nikoli ne umakne. Je iz bronja in ga dež nič ne plasi.

Neki naš rojak — pravijo, da je njegov rojstni kraj Belokrajina — je prisel v New York, da v jugoslovenskem predeлу svetovne razstave otvoril jugoslovansko restavracijo z našo "pristno domačo kuhinjo", kar so se domenili. Ime dotičnega rojaka je pristno hrvatsko. Z restavracijskimi posli se peča v Zagrebu. Jugoslovanska vlada mu je dovolila vzeti s sabo — tako so mi namreč pravili ljudje, ki trdijo, da to vedo — deset tisoč dolarjev. Kajne, s tem kapitalom se že lahko nameje v otvori s primočno opremo dokaj čedem restavrant. Ampak ne na newyorski svetovni razstavi. "Petnajst tisoč dolarjev najemnine za prostor", so rekli temu rojaku, ozi-

roma upravi jugoslovanskega oddelka na razstavi. Pravijo, da bo otvoren morda koncem maja, morda v začetku junija.

Treba je namreč čakati, ali bo Beograd dovolil dodatne vstopne, in vrh tega je važno tudi preudariti, če bo v par mesecih razstave mogoče dobiti nazaj vloženi kapital in obresti. Restavracija, za katero je treba potrošiti toliko vstopo, mora imeti salamensko dober biznis, da se bi mogla izplačati v tako kratkem času. Sicer pa je malim delzam, kakor vsemu kar je majhnega po kapitalu, velikosti in moči, težko, zelo težko temovati. Kajti New York in njegova razstava ni kak ljubljanski, beogradski ali zagrebški velesejem. Bodisi resnično ali ne — New York zatrjuje, da je njegova sedanja razstava trikrat večja nego je bila čakaška svetovna razstava, dočim ni ona v San Franciscu tej niti senca. Ne zadnja svetovna razstava v Parizu, ne katerakoli druga v zgodovini, s to nima primere, trdijo Newyorčani, ki smatrajo, da vse, kar more biti najboljše na svetu, največjega na svetu, najbogatejšega na svetu, je ostalo tu, ker jim bi povratek položaja prav nič ne zboljšal. O tem New Yorku pripravljamo spis za Ameriški družinski koledar, ampak za čimboljše vtise in posebno za iskanje podatkov o naših ljudeh v tem mestu je potrebno, da greš od enega do drugega in vprašuješ. Tako veliko izveš in lahko pišeš, Lani, ko sva z ženo šla v Evropo, sva se namenila ostati ob povratku nekaj dni v New Yorku. Toda zaradi napetosti v onih dneh (zapošadan v sklepaju za "monakovski mir") sem želel ostati tam čim dalj. Ob povratku sem moral takoj v Chicago, da smo delo pri koledarju čimprej skončali.

Pa mi je pred dobrim tednom rekla žena: "Jaz moram itak v New York na konvencijo unije klobučarjev. Pojdite skupaj, da poizveš kar potrebuješ za svoj spis, nato se vrneš." Saj res, voznina je zdaj zradi razstave — tako znižana, greva. Požuril sem se s delom, Josipu Draslerju in Chas. Pogorelcu pa sem naročil, da ju naj nič ne skrbi. Z menoj gre moj "portable" pisalni stroj, nekaj gradiva pa sem preskrbel v naprej. Pri dopisih je obljubil pomagati Anton Garden.

Danes zjutraj pa dobim sporočilo Chas. Pogorelca: "V kaši sem. Mati Josipa Draslerja je težko obolela. Odpotoval je v Forest City, Pa. Našemu "Proletarju" je neko nekdo — imena se tu ne morem spomniti, zapustil delnico te socialistične ustanove. Dal je zanjo \$25 in toliko ji je bila tudi nominalna vrednost. Ko sem bil upravnik "Proletarja", sem moral tisto delnico v poročilih davčnim oblastim

vklučiti, in pozneje je to storil tudi Chas. Pogorelec. Potem pa so obresti od nje prenehale. Delnico smo nato omenjeni šoli podarili, da smo jo rešili obveznosti mi pa smo se rešili papirnice vrednosti.

*

V Peoples House je tudi urad teknika New Leader in Socialdemokratske federacije. Tu je bil mnogo let tudi glavni stan ameriške socialistične stranke, čeprav je imela svoj uradni sedež v Chicagu. Dalje je tu knjigarna Randove šole. V vrhujih nadstropijih je šola, v spodnjih urad. Pri vhodu te pozdravi vzdiana spominska plošča iz bronja. Posvečena je socialističnemu vodju in kongresniku Meyerju Londonu. Mnogi naši čitalci se ga še spominjajo. Cloveku je kar prijetno, ko vidi, da vzliz vsem našim padcem delo pionirjev vendarle ni bilo zmanj.

*

New York! Tisoč in tisoč ljudi je prihajalo v to loko z največjimi nadami in s strahom ob enem. Tisoč so se razočarani vračali. Nič koliko drugih je ostalo tu, ker jim bi povratek položaja prav nič ne zboljšal.

O tem New Yorku pripravljamo spis za Ameriški družinski koledar, ampak za čimboljše vtise in posebno za iskanje podatkov o naših ljudeh v tem mestu je potrebno, da greš od enega do drugega in vprašuješ. Tako veliko izveš in lahko pišeš, L. Zakrajska. Ima prikupno pisanino in kot videti, ima tudi mnogo dela.

Oglasila sva se tudi v uradu L. Zakrajske. Ima prikupno pisanino in kot videti, ima tudi mnogo dela.

"Ali strah pred vojno v Evropi vašemu poslu kaj škoduje?"

"Nekaj že," je odvrnil Leo Eden ali drugi odslaš, je pojasnil. Ampak jih bo pa letos toličko več prisko sem iz starega kraja. Vzlic obilici dela je Leo fino ohranjen. Sivina se njegovih las ne lotila, dasi je imel že vsakovrstna ne samo lahka, ampak tudi težka dela.

V New Yorku te silijo obiskati skupino poslopj, ki jih ljudstvo te dežele pozna pod dvema označbama: Rockefeller Center, in pa Radio City. Posest so Rockefellerjeve korporacije. Talmač ponosno pojasnjuje, da je to največje stavbno podvzetje na svetu, kar jih je zgradil privatni kapital. Verjamem, da je največje. Zares sijajne zgradbe. Na vrhu nekaterih so krasni cvetlični nasadi, trate, drevje, vodometi. "Sto trideset milijonov stane vse to", pojasnjuje vodnik.

Od kje neki je prišla ta vso? Od povsod, kjer je imela ali ima Standard Oil svoje delne vire. V Perziji, v Mehiki, v Zed. državah — veliko je delavcev, bednih delavcev vsepo-svod na svetu, ki so pomagali spraviti skupaj bogastva, zapoladene stene v Rockefellerjevem centru.

Z vrha 70. nadstropja, zroča po New Yorku, sva z Angelo modrovala o "fornerju" (judu), ki ga je večer prej v nem lokalnu na Broadwayu pretepel "yenky". Slednji pijn in mlad, žid že dokaj postaran in neroden. Frank Kerže pa je nama dan pozneje predaval, da je New York mesto, ki ga človek mora biti vesel. Židje so v njemu ustvarili tradicijo demokracije, tradicijo, da lahko nasproti vse bogataša živi ubožen zamorcev s svojo obilno družino, ne da bi se mu bilo treba batiti bomb.

Vzhodno nasproti Rockefellerjevega centra so starinske, umazane posredovalnice za službe. Začudil se je Frank Kerže. Ivan Trček, najpopularnejši slovenski "kolumnist", poznan pod imenom Peter Zgaga, pa je obiskov v sredini raznih vrst vajen. Kratek pozdrav, nekaj pojasnili o raznih delih, o knjigarni itd., pa smo mu rekli, naj le kar hiti, da bo vse pravocasno urejeno. Ignac Hude je tudi starci znane pri tem listu. Osebno sem ga spoznal pred par leti na pribreditvi angleško poslujučega društva SNPJ v Brooklynu. Knjigarna Glas Naroda je ravno ta dan dobila precejšnjo zbirko slovenskih pesmaric z notami. Trček mi je dejal, da so svoj koledar do malega ves razpečali. Pokazal mi je ostale

izvode — torej izhajajo. Mladi Sakser je upravnik. Tiskarna je v modernem poslopu, v istem je tudi urad. Ni njihovo in je za mala podjetja to boljše, ker se lahko poljubno selijo.

*

V Brooklynu je Slovenski dom. Je to dom posebne vrste. Spredaj je salun, pod njim restavracija, dasi je na rabi, razen na veselicah. Ampak zakon v New Yorku je tak, da imaš lahko restavracijo brez opojnih piščakov, nikakor pa ne opojne piščake brez restavracije. Licenca za vse to v proletarskih predelih je okrog \$1600 na leto — kajne, veliko. Veliko še radi stava, ker mora salunar imeti kuharja in v blagdani shrambi vedenje svečega mesa. Inspektor se lahko oglasi vsak čas, pogleda v knjige in v "ice box". Ce ni v nji polno dobro ohranjenih živil, tedaj to ni restavracija. Kako saluni shajajo? Manj jih je, kod drugod, vrh tega računa: natančno višje cene kot jih poznamo na primer v Clevelandu, Pittsburghu ali v Chicagu. Pravijo, ali pa le kritizirajo, da so licence v Chicagu najbolj olajšane.

*

Na Times Square in v mnogih drugih najboljših predelih trgovskega dela mesta so na oglih restavracije brez sten. Oranžni sok stane 5c, kava pet, in dobri zajtrk — bodisi klobasic, slanino, šunko in jajca — za kakih 15c, ponekod tudi večje. Ko sem na to dejstvo natančno znanca opozoril, mi je odvrnil: "Glejta, kako so ti lokali čisti! Če hočeš v Chicagu jesti tako poceni, moraš v umazanario."

(Se vidimo v opisu New Yorka in njegovih ljudi v prihodnjih številkih pod kakim drugim naslovom.) — Frank Zaitz.

Stavk je v New Yorku nič koliko. V listih sva videla, da pike-tirajo pri vseh enajstih vhodih na svetovno razstavo, ali kolikor vhodov pa je. Pred trgovinami, tovarnami, restavracijami in saluni se v newyorskem mestu kretata več tisoč piketov od jutra do poznega večera in zahtevajo "better living standard".

You know, to je New York, je nama poudaril neki rojak. Mi zahtevamo boljše razmere, dasi so v New Yorku že leta in leta boljše kot v kateremkolik drugemu ameriškemu velemestu ali kjerkoli na svetu."

Na Times Square in v mnogih drugih najboljših predelih trgovskega dela mesta so na oglih restavracije brez sten. Oranžni sok stane 5c, kava pet, in dobri zajtrk — bodisi klobasic, slanino, šunko in jajca — za kakih 15c, ponekod tudi večje. Ko sem na to dejstvo natančno znanca opozoril, mi je odvrnil: "Glejta, kako so ti lokali čisti! Če hočeš v Chicagu jesti tako poceni, moraš v umazanario."

(Se vidimo v opisu New Yorka in njegovih ljudi v prihodnjih številkih pod kakim drugim naslovom.) — Frank Zaitz.

Nekoliko odgovora na Barbičev dopis

Johnstown, Pa. — Ni mi ljudi, pričekati se s sodruži, toda včas ni druge pomoči. Se veliko bolj neprjetno je pa, ko argumentiramo o samostojnosti naše zveze, da moramo v boljšem razumevanju doprinosati vzkoke, zakaj smo za samostojnost. Vzroki so pa taki, da človeka, ki je delal za soc. stranko, četrtek stoletja, boli ko jih mora, v posme naših nasprotnikov, nositi ponovno in ponovno v javnost.

Do tega dopisa me je pripravil Barbičev dopis v Proletarju z dne 10. maja. Zakaj on noče razumeti pravih vzrokov razprave o bodočnosti JSZ, mi je uganka, kajti pisalo se je že veliko o tem. Izgovara se na reč: "Delavci združite se." Po mojem skromnem mnenju bomo člani JSZ, če ne plačujemo ameriški soc. stranki prispevkov, ravno tako dobri socialisti in če B. hoče, tudi mednarodni, kakor smo sedaj. Članek s. Fr. Zaitza, urednika Proletarja pod naslovom "Razlika med mednarodnimi in narodnimi socialisti" je tako poučen in dober odgovor vsem, ki se jih tiče.

Barbič piše: "Zopet čitamo v Proletarju, ako bi se ločili, bi se nam potem res dobro godilo na tem svetu, dobivali bi stran.

Novi sovjetski poslanik v Zed. državah

Sovjetska vlada je imenovala za svojega poslanika v Zed. državah Konstantina Oumanskija. On je bil dobesedno

širo veliko naročnikov, in rojaki bi k nam pristopali trumoma." Naj mu bo povedano, da tega ni čital v Protelarcu, enostavno ne iz razloga, ker tega ni nihče pisal, zato je neumestno argumentirati na tak način. Kajti gre se za važno odločitev. Zato bi argumenti za in proti morali biti resni. Z njegovim dopisom se čutim prizadetega, ker sem pisal pred par tedni, da sem za izstop iz ameriške soc. stranke, to pa iz vzroka, ker je denarni prispevek, ki ga JSZ plačuje am. soc. stranki, kakor pro vržen denar, s katerim bi s pravilnim gospodarstvom pri naši

zvezni skupini, in rojaki bi v rojaki bi v nam pristopali trumoma."

Nihče ni pisal, da bi po odcepitvi rojaki trumoma pristopali k zvezni skupini, sem pa mnenja, in nisem sam, da se bi ložje dobilo novi člane, ako bi bil asesment 25c mesečno namesto 50c. Skoraj izzivalno piše B. "Človek bi mislil, da to vi izobraženi sodruži veste, potem se mi pa zoperi, da skoraj nič ne veste." Je pač tako. Če B. misli, da je on zajemal modrost s ta veliko žlico, ni nič eduno, če je za ne nas druge prišlo bolj malo. Razume se, da ima vsak pravico povedati svoje mnenje, toda argument, da bi bil izstop zvezne poti, potem se mi pa zoperi, da skoraj nič ne veste." Je pač tako. Če B. misli, da je on zajemal modrost s ta veliko žlico, ni nič eduno, če je za ne nas druge prišlo bolj malo. Razume se, da ima vsak pravico povedati svoje mnenje, toda argument, da bi bil izstop zvezne poti, potem se mi pa zoperi, da skoraj nič ne veste." Je pač tako. Če B. misli, da je on zajemal modrost s ta veliko žlico, ni nič eduno, če je za ne nas druge prišlo bolj malo. Razume se, da ima vsak pravico povedati svoje mnenje, toda argument, da bi bil izstop zvezne poti, potem se mi pa zoperi, da skoraj nič ne veste." Je pač tako. Če B. misli, da je on zajemal modrost s ta veliko žlico, ni nič eduno, če je za ne nas druge prišlo bolj malo. Razume se, da ima vsak pravico povedati svoje mnenje, toda argument, da bi bil izstop zvezne poti, potem se mi pa zoperi, da skoraj nič ne veste." Je pač tako. Če B. misli, da je on zajemal modrost s ta veliko žlico, ni nič eduno, če je za ne nas druge prišlo bolj malo. Razume se, da ima vsak pravico povedati svoje mnenje, toda argument, da bi bil izstop zvezne poti, potem se mi pa zoperi, da skoraj nič ne veste." Je pač tako. Če B. misli, da je on zajemal modrost s ta veliko žlico, ni nič eduno, če je za ne nas druge prišlo bolj malo. Razume se, da ima vsak pravico povedati svoje mnenje, toda argument, da bi bil izstop zvezne poti, potem se mi pa zoperi, da skoraj nič ne veste." Je pač tako. Če B. misli, da je on zajemal modrost s ta veliko žlico, ni nič eduno, če je za ne nas druge prišlo bolj malo. Razume se, da ima vsak pravico povedati svoje mnenje, toda argument, da bi bil izstop zvezne poti, potem se mi pa zoperi, da skoraj nič ne veste." Je pač tako. Če B. misli, da je on zajemal modrost s ta veliko žlico, ni nič eduno, če je za ne nas druge prišlo bolj malo. Razume se, da ima vsak pravico povedati svoje mnenje, toda argument, da bi bil izstop zvezne poti, potem se mi pa zoperi, da skoraj nič ne veste." Je pač tako. Če B. misli, da je on zajemal modrost s ta veliko žlico, ni nič eduno, če je za ne nas druge prišlo bolj malo. Razume se, da ima vsak pravico povedati svoje mnenje, toda argument, da bi bil izstop zvezne poti, potem se mi pa zoperi, da skoraj nič ne veste." Je pač tako. Če B. misli, da je on zajemal modrost s ta veliko žlico, ni nič eduno, če je za ne nas druge prišlo bolj malo. Razume se, da ima vsak pravico povedati svoje mnenje, toda argument, da bi bil izstop zvezne poti, potem se mi pa zoperi, da skoraj nič ne veste." Je pač tako. Če B. misli, da je on zajemal modrost s ta veliko žlico, ni nič eduno, če je za ne nas druge prišlo bolj malo. Razume se, da ima vsak pravico povedati svoje mnenje, toda argument, da bi bil izstop zvezne poti, potem se mi pa zoperi, da skoraj nič ne veste." Je pač tako. Če B. misli, da je on zajemal modrost s ta veliko žlico, ni nič eduno, če je za ne nas druge prišlo bolj malo. Razume se, da ima vsak pravico povedati svoje mnenje, toda argument, da bi bil izstop zvezne poti, potem se mi pa zoperi, da skoraj nič ne veste." Je pač tako. Če B. misli, da je on zajemal modrost s ta veliko žlico, ni nič eduno, če je za ne nas druge prišlo bolj malo. Razume se, da ima vsak pravico povedati svoje mnenje, toda argument, da bi bil izstop zvezne poti, potem se mi pa zoperi, da skoraj nič ne veste." Je pač tako. Če B. misli, da je on zajemal modrost s ta veliko žlico, ni nič eduno, če je za ne nas druge prišlo bolj malo. Razume se, da ima vsak pravico povedati svoje mnenje, toda argument, da bi bil izstop zvezne poti, potem se mi pa zoperi, da skoraj nič ne veste." Je pač tako. Če B. mis

RAZLIKE MED MEDNARODNIMI IN "NARODNIMI" SOCIALISTI

Piše FRANK ZAITZ

(Nadaljevanje in konec.)

O izstopu JSZ

Mnogo nasprotuječih si mnenj
Tako, cenjeni sodruži, vidite tudi tu razlike v pojmovanju mednarodnosti in nacionalizma v socialističnem gibanju raznih dežel.

V zadnjem svetovni vojni je bila ameriška socialistična stranka za odločno protivno stališče iz treh razlogov: eden je bil načelen, torej iskren. Voditelj pristašev tega načelnega stališča je bil **Eugene V. Debs**. Nemški sodruži pod vodstvom **L. Bergera** so bili proti vojni z Nemčijo in Avstro-Ogrsko načelen, in pa vsled svojega nemškega porekla. Kri namreč nima voda. Trdili so — in to upravičeno, da ima proletariat v Nemčiji že visok živiljenski standard in mogočno delavsko politično in strokovno gibanje, ki ga spravlja reakcionarna carska Rusija s svojo armado v nevarnost. Židje socialistični stranki so bili proti vojni, ker so imeli v Nemčiji pravico udejstvovati se politično in se assimilirati. Rusijo pa so sovražili, ker jih je pred izselitvijo preganjal in ker so bile židovske masne vedno izpostavljene pogromom. Seveda nemški in židovski sodruži niso argumentirali na tak odprt način, nego zgorj s socialističnega načela proti vsaki kapitalistični vojni.

James Oneal ima prav, ko piše, da so razmere danes tam čez drugačno nego takrat in da je treba "stališče socialistov z ozirom na vojno revidirati."

Kako se ga naj revidira, je seveda drugo vprašanje. Ameriški mednarodni socialisti, ki imajo pogled enega očesa zmerom v Evropi, sodijo to drugace, kakor pa ameriški sodruži, ki smatrajo, da se jih dogodki v Evropi ne tičejo in da vojne tam čez niso v ničemer naša zadeva. Zato pa ne dajmo za vojno tam niti enega centa, niti enega topa, niti enega moza, pa čeprav bi se spoprijele fašistične in demokratične dežele na življenje in smrt. Argument za izolacijo imajo zelo dober v prejšnji svetovni vojni, katera ni izpolnila niti enega obetanega upa.

Tudi dober namen

Mednarodni socialisti v Evropi, soc.-demokratska federacija v Ameriki, ameriški Čehi in zdaj morda tudi Poljaki, dalje naši sodruži v Sloveniji itd., pa ne žele nicesar bolj kakor združitev Hitlerjevega tretjega rajha in Mussolinijeve Italije. Kaj bo potem, ne vedo. Kakor takrat, gotovo tudi zdaj upajo, da bo zavladala prava demokracija in vzajemnost med deželami. To je tudi cilj mednarodnega socialističnega gibanja. Ampak o taktiki, o metodah, o žrtvah itd. pa je med nimi veliko različnih mnenj, ki jih narekujejo tudi gotovi lokalni interesi, ne samo gola teorija, kako si naj izvojujemo socializem in kakšna naj bo končna socialistična uredba.

Dela veliko pred nami

Tisti, ki smatrajo, da nimamo drugih nalog kakor agitirati za stranko, pa če funkcionira ali ne, pozabljajo na podrobno delo, ki ga je v izobilju. Trdnega socialističnega gibanja ne bo brez socialistično vzgojenih delavcev. Torej imamo že tu več kot obilico dela. Nič koliko priložnosti imamo preprivečati delavce, da je sedanj bratomorni boj med unijami poguben in se mora končati. Pritisak v ta na-

men mora priti iz mase. Naši člani in somišljeniki govorijo z delavci vsak dan kjerkoli se shajajo z njimi. Pomenjujejo se o vsem, kar se tiče njihovih koristih in problemov. Tu je torej dobra prilika za agitacijo.

Poudaril sem, da smo imeli pred leti ENO delavsko politično stranko. Zdaj smo razbiti na drobcev in skupno stranko. Naši sodruži in somišljeniki v Illinoisu, Penni, Ohiu, Wisconsinu, Minn. in tako dalje lahko tudi tu vrše svojo naloži in gladijo pot za uzpostavitev solidarnosti delavstva na unijiskem in političnem potu. V kolikor to delo lahko vršimo v socialistični stranki, dobro. Kjer strankini postojanki — in marsikje jih ni — vsaj aktivnih ne, moramo postaviti na svoje noge, oziroma sodelovati z drugimi skupinami sličnih smernic v skupnem namen.

Naše lastne naloge

JSZ je bila ustanovljena za socialistično delo med našim ljudstvom. Premnogi naši sodruži so agitirali za druge liste bolj kakor za svoje glasilo — in celo za take liste, ki so bili socialistični le dokler je to neslo lastniku. Agitirali smo marsikje bolj za angleške klube kakor za svoje. Tako smo škodili svojim, ne da bi drugim kaj prida koristili.

John Filipič je dal v svojih dopisih — bržkone ne preračuano — našim sadrugom dober miglaj, kje delujejo ljudje, katerim bi se moral zoperstati. Ce ne bodo odbijali zavajanja in slepomišenja raznih posil - voditeljev med našim ljudstvom socialisti, ne bo tega dela nihče vršil zanje.

Nedavno je gl. tajnik JSKJ Anton Zbašnik predlagal na inicijativo L. Adamiča in par Clevelandčanov, nekako akcijo za rešitev slovenskih književnikov pred Hitlerjevo nevarnostjo. Nihče izmed onih gospodov se pa ni zavzel za sodelovanje. Izmed omenjenih federacij obstoji poleg naše samo še finska, vse druge so razpadle v vojni historiji in pa v vojnih razkolih. Kadar torej kdo trdi, kako poguben korak je za JSZ izvršila springfieldska konferenca — dasi ga jaz ne zagovarjam — mora biti pravljeno odgovoriti, kdo je v zrak, da je propadla močna, vplivna nemška federacija, s svojo veliko tiskarno, dnevnikom in tedniki vred, ko vendar ni imela nikake springfieldske konference, enako tudi ne italijanska in druge, katerih ni več, razen par izmed njih, ki obstoje le še po imenu.

Imamo priložnosti sodelovati med brezposelnimi, za relif in nešteto drugih stvari v korist delavstva. Za vse to pa je potrebno, da smo na jasnem sramnem seboj in da se v svojem delu čim bolj osamosvojimo, ne da bi pri tem postali "narodni" socialisti. Karkoli nas pri tem ovira, skušajmo odstraniti, kajti uteče niso pri delu nikomur v korist.

Slovenski delavski center

Chicago. — Vsakdo, ki je bil lan v Slovenskem delavskem centru, se je divil krasnemu rožnemu vrtu. Bil je eden najlepših v tej seosčini. Pri planiranju je nam pomagal vrtnar Michael Reading, ki je nam preskrbel proti malim vsočim cvetličnim vsadke in tudi pomagal saditi. Skupaj z delom vred skozi vse leto, vključivši stroške z baliniščem in z zgraditvijo enega novega, je nas to stalo \$170.

Michael Reading se je lansko jesen preselil v Californijo. Skušali bomo enako poceni vzdružiti krasoto vrta okrog SDC tudi letos. Precej v sadovk je prispeval John Olip, ki je bil nedavno pri nas v svrhu planiranja nasadov. Pripeljal nam jih je enkrat njegov sin Johnny, v drugič pa Frank Grosser. Nejak rastlin smo izkopali tudi pri Ovnih, tako da je mladi Luka Grosser zadnjo sredo že kar študiral, kam bi vse to posadil, kajti zaradi pestrosti bo treba nabaviti še tudi raznih drugih rož.

John Sprohar je podaljšal in deloma popravil našo betonsko stezo, na baliniščih pa postavljajo električne svetilke. Prošlo soboto se je vršila zabava družabnega kluba, v soboto 27. maja pa bo v centru zabava mladinskih odsekov klubu št. 1. Tako skušamo s skupnimi močmi vzdržati ta naš center, kar se je doslej dobro posrečilo in upamo, da se nam bo še boljše.

NASLOV ZA LIST IN TAJNISTVO JE:
**2657 So. Lawndale Avenue
Chicago, Illinois**

FRAKCIJSKI BOJI MED DELAVSTVOM V MEHIKI

Tudi v Mehiki so v proših letih nastale organizirane struje v delavskem gibanju. Manjina v mehiški delavski konfederaciji je na nedavnem zborovanju v glavnem mestu izvrala izrede, v katerih je morala posredovati policijo.

Na agitaciji za Proletarca

Waukegan, Ill. — Dobro jutro ali dober dan, kar je že, s temi besedami vstopim in ako je odgovor prijazen ali osoren, potem se tudi jaz ravnam in vem že vnaprej, kakšen bo uspeh. Le redkoma se varam.

V naši naselbini me poznajo vsi po imenu, a ne po značaju. Teh je tako malo, ki bi me popolnoma poznali. Imen oz. imikov imam več in če me kdo pokliče po imenu, ki ni v mojem državljanskem papirju, teda moram pogledati v moj notes za primke. Pa vse za dobro vzamem. Kaj bi se razburjal.

Jaz nisem ustvarjen, da bi komu vsiljeval svojo modrost. Zato pa prodajam "Proletarca", Am. druž. koledar, Majski Glas in tudi knjige iz Proletarčeve knjigarnice, ako jih kdo želi. Kdo zna čitati, se iz dobrih knjig in časopisov mnogo nauči.

Dva meseca nazaj je agitiral tod nekdo za pittsburghski "Naprej". Povedano mi je bilo, da je dobil tri naročnike. Tudi vsem, kdo so ti, ki so se naročili. Eden teh mi je reklo, ko sem ga jaz vprašal, naj se naroči na Proletarca, da je zadolžen na vse strani. Drugi pa pravi, da je imel "Prospekt", pa da preveč piše proti Rusiji in zato jo je pustil. "Naprej" pa si je namreč ker piše proti fašizmu. Socialistov itak ni več. Ble ble ble! Vse to jih je naučil najbrž Naprejov agent. Naprejov agent je obljubil, da bo tudi mene obiskal. Pa ga ni bilo nič okoli. Rad bi ga poznal osebno. Slišal sem, da je bil prej urednik "Napreja". Na vsak način pa je prihodnji nabiral naročnike za svoj list. Saj sem tudi jaz proti fašizmu!

Proletarec je v Waukeganu in No. Chicagu še precej dobro razširjen. Naši naročniki ga povabilo. Michael Reading, ki je nam preskrbel proti malim vsočim cvetličnim vsadke in tudi pomagal saditi. Skupaj z delom vred skozi vse leto, vključivši stroške z baliniščem in z zgraditvijo enega novega, je nas to stalo \$170.

Michael Reading se je lansko jesen preselil v Californijo. Skušali bomo enako poceni vzdružiti krasoto vrta okrog SDC tudi letos. Precej v sadovk je prispeval John Olip, ki je bil nedavno pri nas v svrhu planiranja nasadov. Pripeljal nam jih je enkrat njegov sin Johnny, v drugič pa Frank Grosser. Nejak rastlin smo izkopali tudi pri Ovnih, tako da je mladi Luka Grosser zadnjo sredo že kar študiral, kam bi vse to posadil, kajti zaradi pestrosti bo treba nabaviti še tudi raznih drugih rož.

John Sprohar je podaljšal in deloma popravil našo betonsko stezo, na baliniščih pa postavljajo električne svetilke. Prošlo soboto se je vršila zabava družabnega kluba, v soboto 27. maja pa bo v centru zabava mladinskih odsekov klubu št. 1. Tako skušamo s skupnimi močmi vzdržati ta naš center, kar se je doslej dobro posrečilo in upamo, da se nam bo še boljše.

NASLOV ZA LIST IN TAJNISTVO JE:
**2657 So. Lawndale Avenue
Chicago, Illinois**

"DEMOKRACIJA" V SLOVENIJI

72 zaupnikov ZZD hoče vladati 1042 drugih

ZZD (Zveza združenih delavcev) je v začetku lanskega leta dobila pri volitvah za obratne zaupnike samo 72 mandatov, socialisti 557, skupno z ostalimi strokovnimi organizacijami pa 1042 mandatov. Ta malo ZZD, pridružena Jugosloviji, se je polastila v Sloveniji delavsko zbornice in pripravila ob začetku v njej ostalo delavstvo, ki je v ogromnem večini. Tako razumejo demokracijo slovenski delavci.

Zadnje volitve v ljubljansko delavsko zbornico so se vrstile leta 1933. Odsej jih vlada na ukrep takratnega notranjega ministra dr. Korošca ni hotela več razpisati, dasi bi jih po zakonu morala. Korošec se je s svojo mašino nameřil odločil, da hoče socialisti ven iz uradov v delavski zbornici, njihova mesta pa naj zavzamejo klerikalci.

To je sicer nepravično, kajti socialisti so zahtevali volitve, enako krščanski socialisti in druge nerezimske strokovne organizacije, toda volitve ni bilo. Korošec je vedel, da će bo še kakšne volitve dovolil, morajo

Zenske v porotah

Po 1. juliju bodo v Illinoisu smeles tudi ženske v porotah. Dovzad so imeli to pravico samo moški.

Anglia in Rusija

Chamberlain je hotel zvezdo z Rusijo, ampak tako, da bi se Rusija obvezala pomagati Angliji, ne da bi ji v slučaju potrebe Anglija enako vračala. V Moskvi so izjavili, da so pravljeni iti v zvezo samo tako tudi Rusiji obljubijo, kar zahtevajo, da ona obljubi.

Ko je on končal, je govorila Mitzi Oyen o svojih vtičih, ko je potovala s svojimi starši po Mehiki. Mitzi je tudi članica gilda in je bila na tej seji izvoljena za zastopnico na konferenci Prosvetne maticice, ki se vrši v nedeljo dne 28. maja v SDC.

Po seji so imeli štirje člani "surprise birthday party", katero so jim privedile njihove matere ob njih 16-letni starosti.

V dvorani centra, kjer imajo svojo šolo, seje in zabave, se počutijo kakor doma. Tudi vrt okoli centra in balincarski prostor sta jima na razpolago v svrhu zabave. Torej, starši v okolini Lawndala, ki imate otroke, priporočite jim šolo in družabnost v Slovenskem delavskem centru, kjer bodo našli dobro družbo.

Tudi ne pozabite vsi priti na priredbo otrok te šole na 27. maja, v soboto zvečer. Vstopnina je 15c. Razveselili vas bodo s programom in petjem do dna sreca. Ves dobitek bo zanje — za šolo in za razveljivo skozi poletje, ko bodo šli na izlete, privedili piknike, nabirali rože in prepevali. Pridružite se tem veselju mladine tudi vi.

Za vstop mladinske šole,

Kristina Turpin.

Mladinska zabava v centru

Cicer, III. — V soboto zvezcer, dne 27. maja, privedite svojo letno veselico otroci šole v Slovenskem delavskem centru. Solo vzdružuje klub št. 1 JSZ in je zelo pomembna za otroke, ki se je udeležujejo. V tej šoli se jih uči pravilno razumevati vse, kar je v zvezi z njihovim mladim življenjem že sedaj, ko doračajo. O vsem, za kar se zanimajo, imajo pravico do svobodnega izražanja; pojasni se jim vse, kar sami pravljeno ne pojmujejo.

Junior Comrades imajo svojo solo vsako soboto dopoldne od 10. do 12. JSF Junior Guild, bolj odrasla skupina, pa ima svojo sejo vsaki prvi petek zvečer v mesecu. Šoli oba skupina sta v Delavskem centru na 2301 S. Lawndale ave.

Vodi in poučuje jih Mrs. Anne Beniger.

JSF Junior Guild je po zadnjih dveh sejah imel predavanje in diskusijo. Na zadnjih sejih je govoril Joseph Drasler, pomožni urednik angleške strani Proletarca. Ker so si izbrali

biti take, da dobe večino njevi ljudje, ne glede na kakšne načine in s kakšnimi sredstvi.

V delavski zbornici v Ljubljani je uposlenih mnogo uradnikov in preece tudi v Mariboru. Te službe so imeli večinoma sodruži. Zdaj so posegli po njih klerikalci iz ZZD proti volitvam. Ampak slovenski narod ima "vodjo". Kakor odloči, tako mora biti prav.

IZ UPRAVNOSTVA

Zadnji teden smo poslali opomine vsem, ki imajo potreben naročnično.

Prosimo vse, da naročnino v kratkem obnovite. Zavedati se moramo pač vsi, da ima list gotove obveznosti na pram svojim upnikom, kateri morajo biti poravnane mesec za mesec, zato je potreben, da so vsi naročniki točni obnavljanjem sponzorja.

Kjerkoli je mogoče, skušajte negovoriti tudi svoje znanecne in prijatelje, da se naročne na Proletarca. Sploh naj bo parola nas vseh: Proletarca v vsako slovensko hišo!

SLOVAŠKA DOBER NAUK HRVATOM IN UKRAJINCEM

(Nadaljevanje s 1. strani.)

</

To Have Plenty--Open The Industries

Pennsylvania's social service institutions are threatened by a bill which is sponsored by Rep. Robert E. Woodside, Republican floor leader at Harrisburg. The Woodside measure will give Gov. James what the Democratic Philadelphia Record calls "dictatorial power" to reduce appropriations to such state-aided institutions as hospitals, poorhouses, mental institutions, universities and colleges if court decisions, rendered after the adjournment of the legislature, kill any tax or revenue-raising law.

We can imagine the Democratic politicians having quite a good time with the Woodside measure. They can, if they desire, brand the governor as a budding *fuehrer*. They can weep and gnash their teeth in mock sympathy for the needy of Pennsylvania. They can, in short, make votes for themselves by crafty opposition to the Woodside bill.

But what the Democrats can't do—and haven't done after more than six years of national control—is provide plenty and security for the people and institutions of the state and nation.

The reason Democrats are as incompetent to eliminate the fundamental causes of private and public poverty is that they are no less zealous than the Republicans in their regard for the private profit system.

There are two ways whereby the state may finance its activities. One is by borrowing money. The other way is by levying taxes.

But there is only one way to produce the materials which money buys. That is by operating the mills, mines, factories, railroads and farms. It is because neither of the two old parties can tolerate any suggestion to use the resources of the nation for the public good that states and the nation, no less than most people, must practice economy.

Socialists have the program which will make it possible for the government to do more for the people. Perhaps a better way of stating it would be "a program whereby the people can use their government to do things for themselves."

The Socialist proposal is that the sources of wealth be socialized—and operated at whatever speed and regularity is required to produce what people need.

That is the sensible thing to do. But it will not be done so long as policies are established by politicians who place the welfare of profit takers above human needs.

The reason people—and their governments—are poor is because the capitalist system has broken down. Capitalists, who own the means of producing plenty for all, just simply can't see the sense of producing wealth unless they can sell what is produced for their own profit. To them the needs of the people—whether private or public needs—are of little consequence.

American citizens should realize that this country offers every possibility for abundance. But to achieve abundance we must open and operate the industries. That we must do even though the pockets of owners are not filled in the doing of it. And the first step in that direction is the socialization of industry—which is a step which neither Democrats nor Republicans are willing to take.—Reading Labor Advocate.

REFLECTIONS

By RAYMOND S. HOFSES

SO THE "CHRISTIAN" nations of Europe have turned down the Pope's plea for a five-power conference to adjust international differences.

How the gods of evil circumstance must laugh at that headline!

It used to be the fashion to assert that "Socialists are against religion." That clever wise-crack still serves to befog the minds of many people. Yet none of the nations to whom the head of the Roman Catholic Church appeals in vain admits being "Socialist."

Who, now, is against religion? Who was it that engineered the slaughter of many millions a short generation ago? Who is it that is heading the world toward another orgy of wholesale assassination? Socialists? Certainly not; Socialists lack even legal status in three of the nations who rejected Rome's reasonable advances recently.

If any group is against religion it is the same old gang that has always been at odds with human brotherhood and true religion. It is the gang that has exploited and demeaned the race, that has brought sorrow and poverty and death to generation after generation. Anti-Socialists are religion's chief foes!

IT IS SIGNIFICANT that religion and Socialism are being rejected together. Also it is true that other dire predictions which were predicted upon Socialist success are now resulting from mankind's rejection of Socialism.

Socialism was destined to break up the home.

And now we see family life disintegrating, divorce increasing, boys and girls hobo-ing across the nation in search of work!

Socialism would reduce every person to a dead level.

But today millions of people in capitalism's best favored nation exist upon the dead level which a standardized diet imposes.

Socialism would destroy initiative. Now capitalists admit that their initiative has been destroyed by develop-

Guild Notes

By E.

Did you say you had no where to go and nothing to do Saturday night, May 27th? Then why not come to the Slovens Labor Center and enjoy yourself at the Domaca zavala being held by the JSF Junior Guild together with the Falcon Comrades. There will be dancing to Beton's music, a floor show including the Guild Girls Chorus, and refreshments to take care of all. The hall will be decorated as a night club or cabaret, with all the trimmings. Tickets can now be purchased at the very nominal price of 15c each from any Guild or Falcon member. Get yours now, and be at the Center Saturday, May 27th.

*

The next regular meeting of the JSF Junior Guild will be held Friday, June 2nd, at 8 P. M. at the Slovens Labor Center. On the agenda will be many important matters, so all members are urged to attend and help make plans for future events of the Guild.

THUGS HALT MEETING OF TENANT UNION

Memphis, Tenn.—Roving bands of armed plantation thugs prevented a recent meeting of the Southern Tenant Farmers' union at Crawfordsville, Ark., President J. R. Butler and Secretary H. L. Mitchell of the union charged in a letter to Attorney Gen. Frank Murphy asking for an investigation of renewed terrorism against sharecroppers.

Previous to the attempted meeting, three union organizers were arrested in Crawfordsville without warrant and one of them brutally beaten. No attempt has been made to punish the town marshal and planters who took part in the attack.

Armed men followed them through the town, the union officials declared, and when a Crawfordsville union member informed them that a mob had gathered and that thugs were stationed in strategic points throughout the town waiting for signal, they decided against holding a meeting. Previous efforts to secure state police protection had failed.

"The technique of driving people from a community by the intimidation of townspeople and owners of buildings is not a new one," Mitchell and Butler declared in their letter to the attorney general. "Although it is less violent than the brutal beatings administered last week, it is no less a denial of liberty."

On The Open Shop

"What's all this that's in the papers about the open shop?" asked Mr. Hennessey.

"Why, don't ye know," said Mr. Dooley. "Really, I'm surprised at yer ignorance, Hennessey. What is th' open shop. Sure, 'tis where they kape the doors open to accommodate th' constant stream av min comin' in t'take jobs cheaper than th' min what has th' jobs. 'Tis like this, Hennessey. Suppose wan av these freeborn citizens is workin' in an open shop f'r th' princely wage av wan large iron dollar a day av ten hours. Along comes another son-av-a gun and he sez t' th' boss, 'Oi think of could handle th' job nicely f'r ninety cents."

"Sure," sez th' boss, and th' wan dollar man gets out into th' crook would o'er exercise his inalienable rights as a freeborn American citizen an' scab on some other poor devil. An' so it goes on, Hennessey. An' who gits th' benefit. Thru, it saves th' boss money, but he don't care no more f'r money thin he does his right eye.

"It's all principle wid him. He hates t' see men robbed av their independence. They must have their independence, regardless av anything else."

"But," said Mr. Hennessey, "these open-shop min ye menshun say they are f'r unions if properly conducted."

"Shure," said Mr. Doodley, "if properly conducted. An' there we are; an' how would they have thim conducted? No strikes, no rules, no contracts, no scales, hardly any wages an' dam few members."

—From Finley Peter Dunne.

AGE OBSESSIONS

When youth or the old folks think of themselves in terms of their age and formulate programs in such terms, the result is crackpot movements, the youth adopting fascist or communist totalitarianism and the old folks approving grandiose old-age schemes presented by charlatans. Both become self-centered and self-pitying groups who cannot think of depression problems as affecting all useful workers and requiring cooperation of all ages to solve them.

The shock troops of the Nazi dictatorship are provided by the new generation and when a cable reports that German youths in Estonia constitute the bulk of the activists of the Berlin Fuehrer we have another example of youth following its emotions and leading direct to the slave pen.

—New Leader.

WAR—WHAT FOR?

People who have the habit of "following the leader" would do well for themselves and society if they took time off to see the moving picture, "When Germany Fell," currently showing in several Wisconsin towns. The picture presents to human eyes the actual fighting that went on "at the front" of the World War.

The title has no important connection with the actual scenes, because it wasn't only Germany that fell in the four year slaughter—it was Frenchmen, British, Belgians, Russians, Austrians, Italians, Germans and men of other races and nations.

Without fanfare, although alternating commentators apologetically editorialize about "peace and preparedness," the two hour picture is a gripping event revealing the horrors of modern wars.

Safe behind the lines, of course, are diplomats and statesmen who give war political direction, but at the front are millions of young men gouging

ing, tearing, shooting, stabbing, poisoning and destroying one another.

What for? They who did the fighting knew less even than those who remained miles away. What for? This query seems to be on the lips of men whom you see making a fresh kill.

The picture gives more of the details of the carnage than sensitive human beings will want to see. There are no roses, romance, heroism, honor. The war business is a stew of steel, powder, poison, barb-wire, murk, mud and shattered human beings.

We recommend "When Germany Fell" to every man, woman and child in America despite some crude editorials.

Written and spoken words fade into mere mumbling when depicted and uttered before the actual scenes of war.

Socialists and anti-war fighters generally should see the picture too, as it will steel them to carry on the fight to keep America out of war.

—Socialist Call.

NOTES FROM CLEVELAND

Cleveland. — After the storm is always a lull, and so indeed it is with the Branch No. 27 JSF and Zarja.

Since the beginning of the year there has been feverish activity at the club, all for the preparation of our recent May Day celebration and Spring concert. We made a good job of the whole business and will continue to make progress in our future ventures. And now it is with a sigh of relief that our members in general take up their normal routine.

In the background, however, the executive committee is formulating plans for Socialist action, political and cultural, for the coming year.

*

We are pleased to see a few old singers return to our chorus and new people joining Zarja. Any singer can contribute much toward building a better chorus by giving his best in voice or by being active on committees, or perhaps by giving suggestions for the betterment of the group.

*

The younger members of Zarja in the Branch will hold a hike to Metropolitan Park, Chagrin Reservation, on Sunday, May 28.

*

The committee, headed by Ralph Poljsak, reports that the charge for transportation and food for the day has been kept to a minimum cost—only 35c. Those who care to join our group for the day should notify Ralph Poljsak for reservation and information as to the time set for going.

Everyone always enjoys these outings. Anyway, there is no better means to get together, get acquainted and have a good time.—A Member.

ONE-MINUTE TEST ONE-MINUTE TEST

1. Which is the mother of a chick—the hen which lays the egg or the one that hatches it?

2. What is the difference between huckleberries and blueberries?

3. Can horses sleep without lying down?

ANSWERS

1. The hen which lays the egg.

2. Huckleberries each contain 10 large seeds or nutlets and are more acid than blueberries, which have many small seeds.

3. Yes.

He who foresees calamities suffers them twice over.—Porteus.

Funds for La Follette Probe

Washington, D. C.—A bill to grant the La Follette Civil Liberties Committee an additional \$100,000 to continue its investigations, has been filed in the senate by Senators Schwellenbach of Washington and Downey of California.

—The New Harvest Hand

Scissorbill Doakes

By PAUL PORTER

Government-built housing is socialism, Senator Tydings of Maryland told the U. S. Senate a few days ago. Better that the American people live in hovels than be corrupted by socialism, he maintained.

Our neighbor, Joe Doakes, is like that, and he practices what he preaches. Before he bathes in the morning he draws his water from a well he sunk in his backyard. Rather than walk on a socialist pavement he gets to his office by trespassing on other folks lawns. Street crossings force a hard compromise, but a hop, skip and jump brings Joe back to private property.

Joe won't read mail delivered by the socialist post office. He relies entirely on the telephone and telegraph. Once a pickup man took his money, but would Joe tell the socialized police force? Not Joe Doakes who lambasts such taxateers! Had he lived a couple of centuries ago he might have had the services of a private fire department when his house caught fire, but in this pampered age Joe had to let it burn. No government agency is going to butt into his affairs.

Determined to give his children the right upbringing, he keeps them out of the public schools—the biggest socialist enterprise in the U. S. He hires a private tutor. Nor will he permit them to play in public parks, or to read books from the public library.

Joe is president of a bank. When the bank collapsed back in '33 the other directors wanted to get an RFC loan from the government. Joe vetoed that and the bank went out of business. He got a fine writeup in the Chicago Tribune as one of those real American whose bank wouldn't go on relief. What this country needs is more Joe Doakes.

Federal Taxes not "Murdering Incentive"

Among many complaints voiced by speakers at the U. S. Chamber of Commerce convention, in Washington last week, was the declaration that Federal taxes have "murdered incentive" by taking so much money from industry that business men are discouraged.

Business trots out that alibi on all occasions to shift the blame for lack of recovery from private industry to the government. But it is sheer bunk. Here are some actual figures for 1937, the last year covered by official reports:

The total profits of eight big cement companies were \$8,006,385, and their total income taxes were only \$875,079, or about 10 cents on each dollar of profits. Incidentally, most of the cement industry's profits were

—Labor.

Lamb stew is a favorite family dish that can be made from any of these cuts. For an economical and delicious lamb roast, breast of lamb rates high, and is far below the cost of leg of lamb roast.

Meat from the flank makes tasty ground meat patties, while from the chuck come boned roasts and Saratoga chops. Roast stuffed shoulder of lamb is a favorite on many family menus.

Prepared by imaginative and skillful domestic chefs, all of these make delectable and appealing dishes.

For those who want to know more about cooking lamb—both the expensive and cheaper cuts—"Lamb As You Like It," Department of Agriculture Leaflet No. 28, will answer your questions. You can buy it for 5 cents from the Superintendent of Documents, Washington, D. C.

SACRILEGE

The Venezuelan representative at the New York fair is peevish because a hot dog stand has been opened next door to his building, which will display a lock of George Washington's hair.

Why not substitute a lock from Washington's dog?

The Hobo Fellowship of America agreed at its annual convention in the Lackawanna freight yards at Scranton that prosperity is returning.

That means better train service, we suppose.

Who's Who In Politic

Rep. Mason (R., Ill.) has accused the Roosevelt administration of launching a stop-Garner program. One of the interesting things in current politics is the way Republicans jump to the defense of certain Democrats.

PREPAREDNESS

The locked-out union miner in Pennsylvania who is digging his own grave might offer to make it big enough to accommodate employers who still say the closed shop is un-American.

But that breed is holing in for it-self.

Columbia University is to offer a course in international politics. Should be easy to get students, but who could teach it?

Tom Pendergast always said that contractors bought his cement because of the quality.

Well